

BOŠ | BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Овај пројекат финансира
Европска унија

**#EY
ЗА ТЕБЕ**

POLICIJA PO NAŠOJ MERI

Priručnik za pravilno postupanje
po prijavama protivpravnih
incidenata nad LGBT+ osobama

Ana Petrović i Miloš Kovačević

POLICIJA PO NAŠOJ MERI

**Priručnik za pravilno postupanje po prijavama protivpravnih incidenata nad
LGBT+ osobama**

Izdavač:

Udruženje Da se zna!

Radoslava Grujića 3, 11000 Beograd

www.dasezna.lgbt

Za izdavača: Aleksandar Savić

Autori: Ana Petrović i Miloš Kovačević

Uredila: Ana Petrović

Lektura: Matija Stefanović

Dizajn: Matija Stefanović

Štampa: Šprint, Beograd

Tiraž: 200

Mesto: Beograd

Štampano: Jul 2022

ISBN: 978-86-80950-08-2

Napomena

Publikacija „Policija po našoj meri“ opisuje trenutne procedure i izazove u radu policije sa kvir osobama, sa osvrtom na politički kontekst u kome funkcionišu institucije u Republici Srbiji, i daje niz preporuka za izgradnju stabilnog sistema podrške i zaštite u procesima protivpravnih incidenata motivisanih homofobijom i transfobijom.

Ova publikacija je nastala u okviru projekta Beogradske otvorene škole "Dijalog promena" koji se sprovodi uz finansijsku podršku Evropske unije. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju zvanične stavove Evropske unije, ni Beogradske otvorene škole i za njih je isključivo odgovoran autor.

O nama

Da se zna! nastoji da kreira efikasniji sistem zaštite od homofobičnog i transfobičnog zakonom sankcionisanog ponašanja, kao i efikasniju reakciju nadležnih institucija i organa, u skladu sa međunarodnim standardima. U skladu s ovim ciljem ustanovili smo sistem za praćenje slučajeva zločina iz mržnje i diskriminacije kvir osoba i isti vodimo poslednjih pet godina.

Isto tako smo posvećeni jačanju i osnaživanju kvir zajednice kroz pružanje pravne i psihološke podrške, kao i kroz aktivnosti zagovaranja i razvoja programa strukturisanog zagovaranja uz stalnu saradnju sa relevantnim institucijama.

TABELA SKRAĆENICA

ECHR	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
ZJRM	Zakon o javnom redu i miru
ZKP	Zakon o krivičnom postupku
ZoP	Zakon o policiji
ZZD	Zakon o zabrani diskriminacije
KZ	Krivični Zakonik
OCD	Organizacija civilnog društva
ODIHR	Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava
OEBS	Organizacija za Evropsku bezbednost i kooperaciju
SORIPK	Seksualna orijentacija, rodni identitet i izražavanje, polne karakteristike
URS	Ustav Republike Srbije

KRATAK REČNIK POJMOVA

Aseksualan/na

Pridev koji opisuje osobe koje ne doživljavaju seksualnu privlačnost (aseksualne osobe). Osoba takođe može biti i aromantična, što znači da ne doživljava romantičnu privlačnost.

Biseksualanost

Biseksualna osoba je ona koja oseća seksualnu i/ili emotivnu privlačnost prema osobama različitih rodni identiteta. Ona je u stanju da formira emotivne, fizičke i romantične odnose

sa osobama i istog i suprotnog pola, odnosno osobama različitih rodnih identiteta. Biseksualne osobe tokom života mogu da doživljavaju varijacije u meri u kojoj ih privlače različiti polovi i rodni identiteti.

Bifobija

Netolerancija, obojnost i predrasude prema biseksualnim osobama.

Gej

Pridev koji se koristi za opisivanje osoba koje privlače pripadnici_e istog pola ili roda u fizičkom, emotivnom i romantičnom smislu (gej muškarci, gej osobe). Iako se koristi i za žene, za njih je poželjan termin lezbejka (pridev je lezbejski). Treba izbeći upotrebu prideva „homoseksualan“, koji je u očima mnogih gej osoba i lezbejki anahron i uvredljiv.

Govor mržnje

Oblici izražavanja koji su motivisani neprijateljstvom, ili demonstriraju i/ili ohrabruju neprijateljstvo prema određenoj grupi, odnosno prema osobi zbog njihove pripadnosti određenoj grupi. Pošto govor mržnje može ohrabriti ili pratiti zločine iz mržnje, ova dva koncepta su međusobno povezana.

Dela protiv imovine

- Svaki napad usmeren ka uništavanju imovine koji nije opasan po život. To podrazumeva i ispisivanje uvredljivih slogana ili simbola, lepljenje nalepnica ili plakata, grafiti ili bilo koju drugu štetu na imovini, gde se čini da je imovina posebno ciljana zbog činjenice da postoji percepcija veze između vlasnika_ce i kvir zajednice.
- Oštećenja lične imovine pripadnika_ca kvir zajednice u slučajevima kada je očigledno da su bili ciljani iz tog razloga.

Dokumentovanje

Pojam dokumentovanja može imati različita značenja u zavisnosti od geografskog konteksta i/ili polja na kojem se primenjuje. Važno je naglasiti da je dokumentovanje proces koji uključuje različite korake, koji mogu varirati u zavisnosti od cilja dokumentovanja. Uopšteno, dokumentovanje je proces organizovanja i klasifikacije prikupljenih podataka tako da su oni dostupni kratkoročno i dugoročno. To podrazumeva kategorizaciju prikupljenih podataka prema određenim kriterijumima (kao što su profil prebroditelja_ki/počinitelja_ki, kategorije incidenata, pokazatelji predrasude). Dokumentovanje čini podatke dostupnim i pruža mogućnosti za analizu. Analiziranje podataka uključuje obradu statističkih podataka i izradu grafikona i tabela kako bi se rezultati učinili što vidljivijim. Dobro dokumentovanje je osnova za dobro izveštavanje i diseminaciju prema relevantnim akterima (državnim organima, evropskim/međunarodnim institucijama, institucijama za ljudska prava itd.), koji mogu

preduzeti dalje radnje. Dobro dokumentovanje se može koristiti i za kreiranje efikasnih alatki za zagovaranje koji podržavaju promenu stavova.

Evidencija incidenata motivisanih mržnjom

U kontekstu beleženja incidenata motivisanih mržnjom, ovaj pojam znači da policija ili organizacije civilnog društva vode evidenciju ili zapisnik o svim doživljenim i prijavljenim zločinima/incidentima nastalim iz mržnje. To podrazumeva beleženje ključnih informacija koje se odnose na ove incidente, npr. kada se nešto dogodilo i opis događaja.

Zločin iz mržnje

Zločini iz mržnje predstavljaju krivična dela motivisana predrasudama prema određenoj grupi ljudi. Oni se mogu zasnivati, između ostalog, na rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji.

Zločin iz mržnje sadrži dva različita elementa:

- to je delo koje prema krivičnom pravu predstavlja krivično delo, bez obzira na motivaciju počinitelja_ke, i
- zločin pri čijem izvršenju, počinitelj_ka postupa na osnovu predrasuda.

Stoga, počinitelj_ka zločina iz mržnje bira žrtvu na osnovu pripadnosti ili percepcije da žrtva pripada određenoj grupi. Tamo gde zločin podrazumeva štetu nad imovinom, imovina se bira zbog njene povezanosti sa žrtvom i može uključivati mesta okupljanja određenih grupa, centre za aktivnosti lokalne zajednice, vozila ili porodične kuće.

Interseks

Sveobuhvatni termin koji se odnosi na sve osobe rođene sa reproduktivnim organima i/ili hromozomima i/ili polnim karakteristikama koji se ne mogu klasifikovati kao striktno muški ili ženski. Ove varijacije se neretko klasifikuju pod varijacije u seksualnom razvoju (DSD – differences in sexual development). Treba izbegavati upotrebu anahronog i uvredljivog termina „hermafrodit“. Iako su neke osobe rođene kao interseks, one mogu takođe biti i transrodne. Ovo su dva odvojena pojma i ne treba ih mešati.

Incidenti motivisani mržnjom

Termin opisuje radnje motivisane predrasudama koje se kreću od onih koje su samo uvredljive do onih koji predstavljaju krivična dela. Iako incidenti motivisani mržnjom ne uključuju uvek zločine, takvi incidenti često prethode, prate ili pružaju kontekst za zločin iz mržnje.

Kvir

Pridev korišćen od strane određenih, uglavnom mladih ljudi, čija seksualna orijentacija nije striktno heteroseksualna (npr. kvir osobe ili kvir žene) i/ili čiji doživljaj sopstvenog rodno identiteta ili rodno izražavanje odstupa od pola koji im je pripisan na rođenju. Ovi ljudi

tradicionalne termine kao što su lezbejka, gej i biseksualna osoba vide kao ograničavajuće ili kao previše povezane sa rasprostranjenim kulturološkim konotacijama koje se na njih lično ne odnose. Neki ljudi koriste izraz kvir ili rodno kvir da opišu svoj rodni identitet ili rodno izražavanje. Nekada se ovaj termin smatrao pogrdnim, ali ga je u savremenom kontekstu deo zajednice preuzeo i „prečistio“ od negativnih konotacija, ali i dalje nije univerzalno prihvaćen termin unutar LGBT+ zajednice. Kada se na kraju LGBT akronima pojavljuje i Q, to uglavnom označava pojam kvir, mada ređe označava i ljude koji još istražuju i ispituju svoju seksualnost i/ili rodni identitet (questioning). Termin „kvir“ se u kontekstu ovog izveštaja koristi kao krovni pojam za sve osobe različite seksualne orijentacije od heteroseksualne, i različitog rodnog identiteta i izražavanja od cisrodnog, te ga kao takvog u ovom kontekstu treba razlikovati od gore navedene upotrebe termina.

LGBT+

Akronim za lezbejke, gej, biseksualne, transrodne i sve ostale osobe čija je seksualna orijentacija drugačija od strejt i/ili rodni identitet drugačiji od cisrodnog.

Lezbejka

Žena koju dugoročno privlače druge žene u emotivnom, fizičkom i romantičnom smislu. Neke lezbejke preferiraju da se identifikuju rečju gej (gej žene). Treba izbeći upotrebu izraza „homoseksualna“ u opisivanju lezbejki, jer se to smatra uvredljivim.

Monitoring

Široki termin koji opisuje aktivno prikupljanje, verifikaciju i korišćenje informacija po pitanjima ljudskih prava u određenom vremenskom periodu. Praćenje ljudskih prava uključuje praćenje i prikupljanje informacija o incidentima i događajima (izbori, suđenja, demonstracije itd.). Monitoring uključuje vremensku komponentu, jer se dešava u dužem vremenskom periodu. U konkretnom kontekstu zločina iz mržnje, svrha nadgledanja je dokumentovanje nasilja motivisanog mržnjom i skretanje pažnje vlasti ili međunarodnih organizacija na kršenje ljudskih prava. Na kraju, monitoring ima za cilj da prikupi dovoljno dokaza o zločinima iz mržnje kako bi se ubedila vlast i javnost da nešto treba učiniti kako bi se poboljšalo stanje ljudskih prava ugroženih grupa. Monitoring se takođe vrši i kako bi se osiguralo da se predstavnici_e vlasti pridržavaju zakona, smernica ili sporazuma. Takođe, monitoring može prikazati trendove tokom vremena.

Percepcija prebroditeljke_a

Percepcija prebroditelja_ke (ili svedoka_inje) je odlučujući faktor u određivanju da li neki incident treba istražiti kao incident motivisan mržnjom. Nijedna pretpostavka u pogledu nedostatka motivacije kao uzroka incidenta ne bi trebalo da spreči prijavljivanje incidenta kao

incidenta motivisanog mržnjom ako prebroditelj_ka ili svedok_inja ukaže na mogućnost takvog sagledavanja. Prebroditelj_ka homofobičnog ili transfobičnog zločina iz mržnje ili incidenta ne mora biti pripadnica_k kvir zajednice. Na primer, heteroseksualna osoba koja je verbalno zlostavljana pri izlasku iz gej bara ima svako pravo da pomisli da je napad motivisan homofobijom, iako osoba sama nije deo LGBT+ zajednice. Odlučujući faktor leži u percepciji prebroditelja_ke ili svedok_inje.

Pokazatelji predrasude

Kriterijumi koji mogu pomoći stručnjacima za sprovođenje zakona u određivanju da li je određeni incident počinjen iz mržnje. Ovi kriterijumi nisu sveobuhvatni i svaki slučaj mora biti ispitan u vezi sa konkretnim činjenicama i okolnostima.

Prebroditelj_ka homofobičnog ili transfobnog zločina/incidenta iz mržnje

Prebroditelj_ka incidenta/zločina iz mržnje je osoba koja je pretrpela bilo kakav incident, koji može ali ne mora predstavljati krivično delo, a koje prebroditelj_ka ili bilo koje drugo lice smatraju motivisanim predrasudama ili mržnjom na osnovu njegove_njene seksualne orijentacije, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja. Termini „prebroditeljka” odnosno „prebroditelj” koristiće se u tekstu kao zamena za termin „žrtva” ili „oštećena/i”. Termin „prebroditelj_ka” je izabran kao najverodostojniji prevod engleske reči „survivor”, koji se često koristi umesto reči „victim”. Kroz ovu jezičku izmenu skreće se pažnja na aktivnu ulogu osoba koje su pretrpele nasilje i/ili diskriminaciju u borbi sa posledicama incidenta koja je u nedovoljnoj meri istaknuta u terminima koji se dominantno upotrebljavaju za osobe koje su pretrpele nasilje i/ili diskriminaciju.

Sekundarna viktimizacija

Kada osoba koja je pretrpela zločina iz mržnje primeti nedostatak posvećenosti ili razumevanja u reakciji policije, to može imati efekat sekundarne viktimizacije.

Transrodnost

Pojmovi „transrodna osoba“ ili „trans osoba“ opisuju osobu čiji se rodni identitet ili rodno izražavanje razlikuju od pola koji je to osobi pripisan po rođenju. Trans* (sa asteriskom) je noviji termin koji obuhvata raznolikost iskustava u okviru trans zajednice i funkcioniše kao krovni termin za različite vrste trans identiteta; trans (bez asteriska), najpreciznije se odnosi na transrodne žene i transrodne muškarce, dok se asterisk odnosi na posebnu crtu u naporima da se uključe svi necisrodni identiteti, uključujući tu i transrodne, transpolne osobe, krosdresere, rodno kvir (eng. genderqueer) osobe, rodno fluidne, osobe koje se rodno ne konformiraju, osobe koje se poigravaju sa rodom, arodne, osobe trećeg roda, two-spirit (odnosi se na posebnu rodnu ulogu i identitet među severnoameričkim starosedelačkim kulturama, koju su preuzimale

pojedine osobe u društvu i koja je podrazumevala odstupanje i od muške i od ženske rodne uloge, te posebno mesto u zajednici).

Transpolnost/Transseksualnost

Transpolna (transseksualna) osoba je osoba čiji rodni identitet odgovara drugom polu od onoga koji joj je pripisan po rođenju. Izraz se često vezuje za one osobe koje prolaze ili koje žele da prođu kroz medicinsku tranziciju, pa u medicinskoj literaturi često nailazimo na pojmove MuŽ (od muškog ka ženskom, muško u žensko, eng. MtF) i ŽuM (od ženskog ka muškom, žensko u muško, eng. FtM).

Transfobija

Netolerancija, odbojnost i predrasude prema transrodnim osobama.

Fizički napad

- Svaki napad na osobu koji potencijalno može izazvati ozbiljnu fizičku povredu.
- Napad oružjem ili bilo kojim drugim predmetom koji može naneti povrede.
- Svaki fizički napad na osobu ili grupu, koji ne predstavlja pretnju njihovom životu. Tu su uključeni blaži slučajevi napada.
- Neuspehi pokušaji napada usled samoodbrane ili bekstva prebroditeља_ke.
- Bacanje predmeta na osobu ili grupe, uključujući i slučajeve kada predmet promaši cilj.

Heteroseksualan_na

Termin koji se koristi da opiše osobe čija je fizička, romantična i emotivna privlačnost usmerena ka osobama suprotnog pola. Takođe se koristi i izraz „strejt“.

Homofobija

Netolerancija, odbojnost i predrasude prema gejevima i lezbejkama.

Cisrodnost

Cisrodna osoba, cisrodnost, cis je termin koji se koristi da opiše osobe koje nisu trans, tj. čiji je pol pripisan im po rođenju u skladu sa njihovim osećanjem svog roda. Dolazi iz latinskog jezika i znači „s ove strane“, koristi se na isti način kao i heteroseksualan (heteroseksualnost, heteroseksualna osoba) koji se odnosi na osobe koje nisu homoseksualne orijentacije.

Coming out/autovanje

Celoživotni proces prihvatanja svog LGBT+ identiteta i njegovog otkrivanja drugima. Autovana osoba ili osoba koja je aut (eng. *out*) koja svoju seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet otvoreno pokazuje u ličnom, javnom i profesionalnom životu.

ZAROBLJENA DRŽAVA – Politički kontekst otežanog rada institucija u Republici Srbiji

Prema različitim međunarodnim indeksima, već nekoliko godina unazad postoji trend nazadovanja demokratije, vladavine prava i osnovnih sloboda u Republici Srbiji. Tako je 2020. godine međunarodna nevladina organizacija “Freedom House” u svom godišnjem izveštaju¹ Republiku Srbiju svrstala u hibridne režime koji su karakteristični po urušavanju institucija i gde politička elita vlada u svoju korist, a ne u korist svojih građana, odnosno institucije se koriste u svrhu zarobljavanje države. Republika Srbija je formalno u procesu pristupa Evropskoj uniji, ali je Evropski parlament početkom jula ove godine usvojio Rezoluciju o Srbiji u kojoj se preporučuje da se ostala pregovaračka poglavlja otvaraju tek nakon što Republika Srbija, između ostalog, preduzme reforme u oblasti vladavine prava.²

Zarobljene države karakteriše dominacija izvršne vlasti nad zakonodavnom i sudskom, uz upadljivo veću snagu političkih stranaka u odnosu na državne institucije u kojima dolazi do zapošljavanja kadrova, ne po stručnosti i profesionalnosti, već po partijskoj pripadnosti kao ključnom kriterijumu. Postepenim i sistematskim zarobljavanjem jednog po jednog sektora, društva i države, nije bio pošteđena ni policija. Policija ima važnu ulogu u zarobljavanju države jer njenom manipulacijom, kao izvršnim organom, osigurava se nekažnjavanje vladajuće elite i njihovih bliskih saradnika. Resursi za redovan rad policije preusmeravaju se na zastrašivanje političkih protivnika, kao i dalje urušavanje vladavine prava.³ Rad policije uveliko zavisi od političke volje pojedinaca ki na vlasti zbog čega policija gubi svoju operativnu nezavisnost, odnosno rad policije se politizuje.

Kada su u pitanju zločini iz mržnje prema kvir osobama, službenici_e policije imaju ključnu ulogu i odgovornost u reagovanju na takve zločine. Policija, tako, može i treba da prenese poruku da će zločine iz mržnje odgovorno istraživati tako što će brzo i pažljivo obavljati svoje dužnosti, povećavajući šanse za uspešno krivično gonjenje počinitelja_ki ovih dela. Još jedna veoma bitna uloga koju policija ima sa prebroditeljima_kama zločina iz mržnje i kvir zajednicom je obezbeđivanje stalne tačke kontakta tokom faze istrage i krivičnog gonjenja, koja se obezbeđuje kroz uspostavljanja oficira_ki za vezu sa kvir zajednicom. Policija može olakšati saradnju prebroditelja_ki sa pravosudnim sistemom i tako povećati poverenje kvir zajednice u policiju, pogotovo kada su ovakvi zločini u pitanju.

Iako se može činiti da su ljudska prava nisu u fokusu rada policije, ona utiču na suštinske obaveze svakog_e policijskog_e službenika_ce, od zaštite prebroditelja_ki i bezbednosti do sprovođenja kvalitetnih istraga. Neispunjavanje ovih zahteva može imati katastrofalne posledice. Prebroditelji_ke mogu izgubiti veru u posvećenost policije njihovoj zaštiti, počinitelji_ke mogu ostati nekažnjeni i šalje im se poruka da mogu nastaviti da vrše

¹ Nations in transit 2020, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf

² Videti: European Western Balkans, *Izglasana rezolucija EP o Srbiji: Napredak u pregovorima tek posle sankcija Rusiji i reformi vladavine prava*, <https://europeanwesternbalkans.rs/izglasana-rezolucija-ep-o-srbiji-napredak-u-pregovorima-tek-posle-sankcija-rusiji-i-reformi-vladavine-prava/>

³ *State Capture and the Political Manipulation of Criminal Justice Agencies*, Institute for Security Studies, Corruption Watch, 2019, p. 3, <https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/2019-06-20-other-zondo-commission-submission.pdf>

krivična dela, dok policijske službe mogu da se suoče sa pravnim optužbama za diskriminaciju, uključujući i kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima.⁴

Građenje poverenja u policiju

Kada govorimo o poverenju u rad policije u Republici Srbiji, Beogradski centar za bezbednosnu politiku sproveo je istraživanje u kome se vide oprečni stavovi koji govore da otprilike 45% ispitanika ca veruje policiji, međutim, više od 70% ispitanika ca veruje da je policija uglavnom ili u potpunosti korumpirana. Uz percepciju visokog stepena korupcije, više od polovine ljudi smatra da policija ne štiti građane, već služi interesima kriminalaca koji se dogovaraju sa političarima i državom, kao i političara ki koji e zloupotrebljavaju javne resurse i finansijski su moćni e.⁵

Nalazi petog godišnjeg izveštaja „Podaci, a ne zvona i praporci“, koji produkuje i objavljuje naša organizacija doprinose slici opšteg nepoverenja u rad policije. Kada govorimo o kvir zajednici, moramo da napomenemo da u 2021. godini svaki drugi slučaj nije bio prijavljen zbog nepoverenja u institucije, a preko 80% dokumentovanih incidenta je bilo nevidljivo nadležnim institucijama.⁶

Transparentnost u radu policije je jedan od načina da se predupredi zarobljavanje države, otkrije korupcija i poveća poverenje u policiju.⁷ Transparentnost se obezbeđuje kroz izveštavanje o radu policije, što se obavlja tako što je, prema Zakonu o policiji, Ministarstvo unutrašnjih poslova u obavezi da objavi godišnji izveštaj o stanju bezbednosti,⁸ tromesečni izveštaj o radu,⁹ godišnji izveštaj o radu,¹⁰ godišnji izveštaj o radu Sektora unutrašnje kontrole MUP-a¹¹ i godišnji izveštaj o rešavanju pritužbi.¹² Dostupnost ovih izveštaja omogućila bi veći uvid u rad policije, što bi dovelo do povećanja poverenja u policiju. Međutim, postoji problem u tome što se pojedini izveštaji, koji treba da budu dostupni na sajtu MUP-a, ne nalaze tamo ili se ne ažuriraju redovno.

⁴ *Policing Hate Crimes against LGBT persons: Training for a Professional Police Response*, Council of Europe, 2017, p. 41, <https://rm.coe.int/hate-crimes-against-lgbti/168073ddd37>

⁵ *Naoružavanjem protiv bele kuge, kriminala i korupcije: Stavovi građana o bezbednosti*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2020, str. 5, <https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/11/naoruzanje-03.pdf>

⁶ *Podaci a ne zvona i praporci 5*, Da se zna!, 2022,

⁷ Maira Martini, *State Capture: An Overview*, Transparency International, 2014, https://www.transparency.org/files/content/corruptionqas/State_capture_an_overview_2014.pdf

⁸ Zakon o policiji, Službeni glasnik, broj 6/2016, 24/2018 i 87/2018, član 6, stav 3, tačka 1.

⁹ Ibid., član 6, stav 3, tačka 2.

¹⁰ Ibid., član 6, stav 4.

¹¹ Ibid., član 224, stav 5.

¹² Ibid., član 240, stav 2.

TREKUTNO STANJE

Izazovi u saradnji civilnih organizacija i policije

Kada govorimo o otvorenosti Ministarstva unutrašnjih poslova za saradnju sa civilnim organizacijama, prva stvar koja u potpunosti obesmišlja pojam reči „saradnja“ je beskrajna i neefikasna procedura pristupanja bilo kom servisu ove institucije. Tako, na primer, da biste zakazali razgovor sa nadležnim om oficijom kom za vezu, potrebno je da se obratite preko zvaničnog mejla Ministarstva info@mup.gov.rs, na koji šaljete zvaničan dopis/zahtev za sastanak ili razgovor. Lanac komandovanja je takav da se ovaj proces prenosi od najnižih stepena na najviše pa se spušta ponovo ka nižim stepenima komandovanja. Služba za informisanje šalje zahtev kabinetu ministra, koji odobrava ili ne odobrava postupanje po zahtevu. Ukoliko zahtev bude odobren, odobrenje se spušta na niže stepene komandovanja, odnosno kancelariji nadležnog načelnika koji daje dalje odobrenje za postupanje po zahtevu i tada zahtev stiže do traženog e oficira ke za vezu. Ukoliko zahtev bude odbijen, na prvoj i najvišoj instanci, Ministarstvo je dužno da u doglednom roku o tome obavesti podnosioca zahteva. Tako je u teoriji, ali se u praksi često ostaje bez ikakvog odgovora.

Ovo je samo jedan od primera koji nam govori o zatvorenosti institucija za rad sa nevladinim organizacijama. Ovakav način komunikacije značajno usporava, a u mnogim situacijama i onemogućava rad nevladinih organizacija koje se bave pitanjima i problemima bezbednosti u Republici Srbiji. Ovo predstavlja poseban izazov za organizacije poput naše, koje se bave pitanjima bezbednosti ranjivih grupa.

Saradnja državnih institucija, u ovom slučaju policije, i nevladinih organizacija bi morala da bude otvorena i da podrazumeva tečnu razmenu podataka i preporuka, kako bi sistem zaštite bio bolji i efikasniji. U udruženom delovanju institucija i nevladinog sektora leži ogroman potencijal za razvoj bezbednijeg okruženja za sve građane ke, a posebno za ranjive grupe u društvu i nedostatak takve saradnje na najgrublji način ruši vladavinu prava.

Izazovi i rizici u postupanju sa prebroditeljima kama

Zločin iz mržnje ili nanošenje povreda zasnovanih na ličnom svojstvu posebno je teško i uznemiravajuće za prebroditelje ke i ostavlja trajne posledice. Zato je ključno da ovakvu povredu prepoznamo i postupamo sa posebnim obzirom. Uzevši u obzir osetljivost osoba koje pretrpe incident motivisan ličnim svojstvom, procedura davanja izjave policiji može biti za tu osobu dodatno zastrašujuća, budući da se već nalazi u stanju šoka. U radu sa prebroditeljima kama, ustanovili smo da u ovim procesima može doći do diskriminacije, pa

čak i sekundarne viktimizacije usled nedostatka senzitivisanosti i informisanosti službenih lica.

Sekundarna viktimizacija u radu nadležnih institucija, kao i ispoljavanje homofobije ili transfobije u postupanju sa prebroditeljima_kama je posebno opasno i na najstrašnji način kompromituje prava prebroditelja_ki. Takvo postupanje povećava osećaj nesigurnosti, straha i nepoverenja, te na duge staze stvara utisak neprijateljskog okruženja za kvir zajednicu i pojačava osećaj nejednakosti u društvu.

Sekundarna viktimizacija ne mora biti direktno izrečena, može se ispoljiti kroz neinformisanje prebroditelja_ki o njihovim pravima, sistemima podrške i zaštite, daljem toku istrage, pokretanju postupka i drugim koracima, kao i kroz sporo reagovanje ili nereagovanje u toku istražnog postupka.

Postupanje policije je od suštinskog značaja za osnaživanje i građenje poverenja i slike kompletne bezbednosti svih građana_ki u društvu, jer se, između ostalog, snaga jedne državne institucije ogleda upravo u postupanju sa ranjivim i osetljivim grupama. Prebroditelji_ke incidenata motivisanih homofobijom i transfobijom često su potpuno obeshrabreni_e i spora, troma i komplikovana procedura može ih odvratiti od namere da slučaj prijave nadležnim organima.

Postojeće procedure funkcionišu tako što se dokumentacija o incidentu šalje na kućnu adresu počinitelja_ke, što je za kvir osobe koje nisu autovane dodatno stresno i ugrožava pravo na privatnost o ličnom svojstvu. Strah od autovanja i komplikacije koje to može izazvati jedan su od razloga što se prebroditelji_ke ne ohrabre da prijave incident policiji.

U daljem toku postupka, prebroditelji_ke nemaju mogućnost da se jednostavno i pravovremeno informišu o toku istrage niti da u tom smislu budu osnaženi_e, bezbedni_e i informisani_e. Pravo na informacije o toku istrage je građansko pravo i policija ima obavezu da obaveštava prebroditelja_ku o napretku istrage i daljim koracima. Prebroditelji_ke, zbog osetljivosti ranjive grupe, često nisu dovoljno osnaženi_e da se samostalno informišu, a strah od autovanja i diskriminacije preovladava. Zbog svega navedenog policija bi trebalo da bude proaktivna i senzitivisana u ophodanju sa prebroditeljima_kama, na način koji je opisan u daljem tekstu.

POLICIJA PO MERI PREBRODITELJA_KI ZLOČINA MOTIVISANIH HOMOFBIJOM I TRANSFOBIJOM

Inicijalni kontakt policijskog_e službenika_ce sa prebroditeljem_kom

Prvi kontakt policijske_og službenika_ce sa prebroditeljkom_em homofobičnog i/ili transfobičnog incidenta jedan je od najvažnijih trenutaka u interakciji žrtve sa krivično-pravnim sistemom. Zaključci koje prebroditelji_ke naprave tokom inicijalne interakcije sa policijskim_om službenikom_com mogu uticati na njihovu percepciju celokupnog krivično-pravnog sistema, kao i na njihovu spremnost da prijave svoj slučaj, da sarađuju i da podele relevantne detalje o incidentu sa drugim profesionalcima u krivično-pravnom sistemu.

U nekim slučajevima homofobija i/ili transfobija počinitelja_ke nisu na prvi pogled očigledni. Prema tome, od ključnog značaja je da policijski_e službenici_e saslušaju prebroditelja_ku i uvažuje njegovu_njenu percepciju. Ukoliko prebroditelj_ka ukaže na homofobiju i/ili transfobiju počinitelja_ke, policijski_e službenici_e treba da pristupe utvrđivanju predrasude kao potencijalnog motiva incidenta.

Neophodno je da policijski_e službenici_e u svakom trenutku budu svesni_e svog govora tela, tona i jezika koji koriste, kao i kako prebroditelj_ka može da ih razume. U skladu sa navedenim, policijski_e službenici_e moraju aktivno da izbegavaju bilo kakav oblik diskriminatornog jezika ili ponašanja, a prebroditelj_ka treba da oseti da su policijski_e službenici_e tu da mu_joj pruže zaštitu od počinitelja_ke incidenta i da zadovolje njegove_njene bezbednosne potrebe. Pored zaštitne uloge, policijski_a službenik_ca takođe treba da bude spreman_na da posvedoči o homofobiji i/ili transfobiji ukoliko je ona vidljiva na samom mestu zločina (npr. počinitelj_ka koristi homofobičan i/ili transfobičan rečnik i u prisustvu policijskog_e službenika_ce).

S obzirom na to da je glavna karakteristika zločina iz mržnje to što su motivisani predrasudom prema identitetu prebroditelja_ke, poštovanje seksualne orijentacije i rodnog identiteta prebroditelja_ke je od suštinskog značaja za istražni postupak i za izgradnju odnosa poverenja između policijskog_e službenika_ce i prebroditelja_ke. U praksi, ovo uključuje svest policijskih službenika_ca o načinima na koje njihova lična, ali i institucionalna, homofobija i transfobija mogu uticati na njihovo postupanje. U skladu sa time, neophodno je da se policijski_e službenici_e suzdrže od pravljenja bilo kakvih pretpostavki o povezanosti fizičkog izgleda prebroditelja_ke sa određenom seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom, kao i objašnjenja ponašanja prebroditelja_ke na osnovu homofobičnih i/ili transfobičnih predrasuda. U slučaju rodnog identiteta, suzdržavanje od pravljenja pretpostavki podrazumeva da se već pri prvom kontaktu prebroditelj_ka uvek pita kako želi da mu_joj se obraćaju i da u skladu sa datim odgovorom policijski_e službenici_e i postupaju. Policijski_e službenici_e treba da se uzdrže od bilo kakvog ponašanja koje bi moglo biti interpretirano kao iskazivanje naklonosti prema počinitelju_ki, poput npr. razgovora isključivo sa počiniteljem_kom, slušanjem počinitelja_ke pre nego što su čuli šta prebroditelj_ka ima da kaže ili rukovanje sa počiniteljem_kom.

Razgovor policijskog_e službenika_ce sa prebroditeljem_kom

Jedan od razloga zbog kojih je policijski posao vrlo izazovan je veliki obim i raznolikost zadataka koje on podrazumeva. Policijski_e službenici_e povremeno mogu osetiti da moraju da adresiraju različite ili čak suprotne potrebe. Potreba za sprovođenjem nepristrasne istrage

ponekad može pogrešno da se shvati kao prepreka pristupu koji centrira prebroditelja_ku. Međutim, senzitivno i profesionalno postupanje prema prebroditeljima_kama nije u suprotnosti sa pravičnom i nepristrasnom istragom i ne narušava, niti na drugi način utiče na prava počinitelja_ke.¹³

Pri razgovoru sa prebroditeljem_kom ne bi trebalo pristupiti mu_joj isključivo kao izvoru informacija. Neophodno je, pored toga, validirati iskustva prebroditelja_ki, informisati ih o njihovim pravima i asistirati im u boljem razumevanju mogućih koraka u krivičnom postupku.

Iako bi bilo idealno da se što potpunija pismena izjava uzme na mestu incidenta, čest je slučaj da se od prebroditelja_ki traži da naknadno daju izjavu. Ovo je dobra prilika da se potkrepi dokazima da je motiv počinitelja_ke incidenta bila homofobija i/ili transfobija. Jedna relativno nova, ali obećavajuća mera za adresiranje potreba prebroditelja_ki zločina motivisanih homofobijom i/ili transfobijom je da se sa uradi još jedan razgovor koji će rezultirati izjavom o uticaju (eng. *impact statement*), odnosno objašnjenjem kako se zločin koji je osoba pretrpela odrazio na njen život. Ukoliko dođe do sudskog postupka, izjavu o uticaju tužioc_i_teljke mogu koristiti za utvrđivanje traume proistekle iz incidenta, ali ona takođe može biti prilika za prebroditelja_ku da svoju ličnu priču saopšti počinitelju_ki. Pored toga, zakonodavstva nekih država prepoznaju i izjave o uticaju kvir zajednice za čiju izradu policija treba da pita pripadnike_ce kvir zajednice o tome kako se određeni zločin motivisan homofobijom i/ili transfobijom, ili više takvih zločina, odrazilo na njihov život, kreirajući tako sliku o uticaju na čitavu kvir zajednicu. Individualna i kolektivna izjava o uticaju mogu da budu vredan izvor informacija za profesionalce u krivično-pravnom sistemu. Konkretno, izjava o uticaju može pomoći javnim tužiocima_teljkama da uvide javni interes u krivičnom gonjenju počinitelja_ke, sudijama da odrede adekvatnu sankciju i na kraju može pomoći i samim policijskim službenicima_ama da se povežu i uspostave odnos poverenja sa pripadnicima_ama kvir zajednice.

Izuzetno je važno da prebroditelj_ka ne stekne utisak da mu_joj se ponovno davanje izjave traži zato što je na neki način napravio_la grešku pri inicijalnom davanju izjave. Potrebno je objasniti da se novi razgovor obavlja isključivo u svrhu potkrepljenja i potvrde prethodno izrečenog. Tokom razgovara sa prebroditeljem_kom, policijski_a službenik_ca mora imati jasnu predstavu koliko i koja pitanje će postaviti, kao i da li je sa prebroditeljem_kom već obavljen razgovor i u skladu sa time voditi razgovor. Policijski_e

¹³ EU Directive, Official Journal of the European Union, L 315/57, 14. novembar 2012. dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:EN:PDF>

službenici_e treba da budu svesni_e koliko podsećanje na sam incident može biti traumatično. Ovo može uticati, ne samo na dobrobit prebroditelja_ki, već i na njihovu sposobnost da se prisete detalja incidenta ili shvate postavljena pitanja. Takođe, podsećanje na incident može negativno uticati na njihovo iskustvo samog razgovora sa policijskim_om službenikom_com i dovesti do prekida poverenja u krivično-pravni sistem.¹⁴ U cilju ublažavanja potencijalne retraumatizacije tokom razgovora o incidentu treba broj razgovora, kao i broj policijskih službenika_ca koji_e vode razgovor svesti na minimum,¹⁵ a ukoliko je neophodno da se obavi više od jednog razgovora sa prebroditeljem_kom, idealno bi bilo da ih vodi isti_a policijski_a službenik_ca. U cilju podrške i prevencije potencijalne sekundarne viktimizacije policijski_a službenik_ca treba da omogući da razgovoru prisustvuje osoba u koju prebroditelj_ka ima poverenja.

Procena individualnih potreba i upućivanje

Procenu individualnih potreba (eng. *individual needs assessment*) prebroditelja_ki incidenta motivisanih homofobijom i/ili transfobijom treba sprovesti u najranijoj mogućoj fazi da bi se utvrdile individualne potrebe osobe i identifikovao rizik dalje viktimizacije, zastrašivanja i/ili odmazde.¹⁶ Procena individualnih potreba omogućava reakciju policije koja centrirana prebroditelja_ku i predstavlja prvi korak ka garanciji sveobuhvatnih usluga zasnovanih na identifikovanim potrebama, a sa ciljem da prebroditelj_ka ostvari svoja prava. Procena individualnih potreba obuhvata, kako inicijalnu, tako i detaljniju procenu. Sprovođenje procene individualnih potreba mora biti urađeno na senzitiv i profesionalan način.

Inicijalnu procenu sprovode policijski_e službenici_e koji_e prvi_e dođu u kontakt sa prebroditeljem_kom, sa posebnim fokusom na neposredne bezbednosne potrebe prebroditelja_ke. Nakon toga, opšti i specijalizovani pružaoci_teljke podrške prebroditeljima_kama sprovode naknadnu detaljniju procenu. Idealno bi bilo da policija za ove potrebe oformi specijalizovane jedinice za podršku prebroditeljima_kama incidenta motivisanih homofobijom i/ili transfobijom ili barem specijalizovane jedinice za podršku svim prebroditeljima_kama incidenta motivisanih predrasudom prema svojstvima koja se prepoznata u Krivičnom zakoniku. Organizacije civilnog društva specijalizovane za podršku prebroditeljima_kama incidenta motivisanih homofobijom i transfobijom takođe mogu da sprovode naknadnu detaljniju procenu i njihova uloga je čak i važnija u domaćem kontekstu, gde specijalizovane jedinice za podršku prebroditeljima_kama zločina iz mržnje još uvek nisu

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

oformljene. Ukoliko je neophodno, organizacije civilnog društva specijalizovane za podršku prebroditeljima_kama incidenata motivisanih homofobijom i/ili transfobijom mogu takođe sprovesti i inicijalnu procenu potreba prebroditelja_ki.¹⁷

S obzirom na to da incidenti motivisani homofobijom i/ili transfobijom imaju raznolike i specifične uticaje na svakog_u prebroditelja_ku i da svako koristi različite mehanizme uz pomoć kojih se nosi sa incidentom, različiti prebroditelji_ke mogu zahtevati različite nivoe podrške. Policijski_e službenici_e su u obavezi da informišu prebroditelje_ke o dostupnoj podršci i da ih upute na nju.¹⁸ Kada se uspostavi državni sistem podrške prebroditeljima_kama, policijski_e službenici_e treba da budu upoznati_e sa onim delovima sistema koji su u njihovoj nadležnosti. Do tada treba da upućuju prebroditelje_ke na organizacije civilnog društva koje im mogu pružiti podršku. U cilju pružanja tačnih i adekvatnih informacija, policijski_e službenici_e treba da razmotre načine na koje prebroditelji_ke incidenata motivisanih homofobijom i/ili transfobijom mogu dobiti besplatan pravni savet, kao i da mapiraju organizacije koje pružaju besplatu psihološku podršku prebroditeljima_kama, a posebno one koje su specijalizovane za pružanje psihološke podrške kvir osobama.

Istraga homofobije i/ili transfobije počinitelja_ki

U domaćem krivičnom zakonodavstvu predrasuda prema seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu kao motiv za činjeno krivičnog dela eksplicitno je prepoznata samo čl. 54a Krivičnog zakonika kao otežavajuća okolnost koja obavezno treba da bude uzeta u obzir pri izricanju krivične sankcije.¹⁹ Homofobija i/ili transfobija kao motiv incidenta nije uvek na prvi pogled jasna i ponekad ju je teško prepoznati. Međutim, utvrđivanje homofobije i/ili transfobije počinitelja_ke je od suštinskog značaja u ostvarivanju prava prebroditelja_ke na efikasnu istragu. Izostanak prepoznavanja i osude homofobije i/ili transfobije može se shvatiti kao implicitni pristanak na takav oblik netrpeljivosti.

Pored percepcije prebroditelja_ke, indikatori koji mogu signalizirati da je incident motivisan homofobijom i/ili transfobijom uključuju percepciju svedoka (uključujući i policijske službenike_ce kao svedoke) da je počinitelj_ka manifestovao_la homofobiju i/ili transfobiju (npr. kroz govor, gestikulaciju, činjeno sličnih incidenata u prošlosti i pripadnost

¹⁷ Vidi: *Model Guidance on Individual Needs Assessment of Hate Crime Victims* (Varšava: OSCE/ODIHR, 2020) za više informacija.

¹⁸ EU Directive, Official Journal of the European Union, L 315/57, 14. novembar 2012. dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:EN:PDF>

¹⁹ Članom 174. i 317. Krivičnog zakonika predrasuda počinioca prema seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu prebroditelja_ki implicitno je prepoznata u samom biću krivičnog dela.

grupi koja promovise mržnju prema kvir osobama) i/ili fizički dokaz pristrasnosti (uključujući veliku težinu fizičkih povreda ili oštećenje imovine koja se povezuje sa kvir zajednicom).

Policijski_e službenici_e su retko u prilici da prikupe dovoljan dokaz na samom mestu incidenta. Važno je da se slučaj, jednom kada je identifikovan kao potencijalni zločin motivisan homofobijom i/ili transfobijom, tako i obeleži. Obaveza policije je da ima sistem za kategorizaciju i evidenciju ovakvih incidenata. Idealno, policija treba da ima i specijalizovane istražne jedinice poput odeljenja za zločine iz mržnje, kojima će se upućivati incidenti motivisani homofobijom i transfobijom u cilju daljeg prikupljanja dokaza o predrasudi počinitelja_ke. U svakom slučaju, od suštinskog je značaja da se incident označi kao potencijalni zločin iz mržnje i da se odgovarajuće vreme i trud posvete utvrđivanju homofobije i/ili transfobije počinitelja_ke. Odgovorni_e treba da obezbede da se predistražni i istražni postupak obavi temeljno, kao i da su svi tragovi istraženi. S obzirom na to da homofobija i/ili transfobija počinitelja_ke ne mora biti jasna na prvi pogled, krivično pravni sistem mora biti dovoljno fleksibilan da uzme takve faktore u obzir u svakoj fazi postupka. Prebroditelji_ke incidenata motivisanih homofobijom i/ili transfobijom treba da budu obuhvaćeni posebnim merama zaštite, bez obzira na to da li je incident kvalifikovan kao zločin iz mržnje. Posebne mere zaštite prebroditelja_ki mogu biti neophodne i onda kada slučaj još uvek nije od strane nadležnih organa prepoznat kao zločin iz mržnje i ne bi smele da zavise od verovatnoće da do osude počinitelja_ke dođe.

Informisanje o narednim koracima

Policijski_e službenici_e su u poziciji da učine mnogo da prebroditelji_ke budu informisani_e o svojim pravima i napretku svog slučaja. Vrlo često prebroditelji_ke incidenata motivisanih homofobijom i/ili transfobijom nisu upoznati_e sa svojim pravima, niti sa prirodom i glavnim fazama krivičnog postupka. Štaviše, prebroditelji_ke se možda prvi put susreću sa policijskim_om službenikom_com, a trauma može uticati na sposobnost prebroditelja_ke da procesuiru i zapamti ključne informacije. Stoga, nakon što je razgovor sa prebroditeljem_kom završen, policijski_a službenik_ca treba ponovo da provede prebroditelja_ku kroz sledeće verovatne korake u krivičnom postupku. Količina i nivo informacije koje prebroditelji_ke žele da im se pruži varira i treba je prilagoditi prebroditelju_ki. Neki_e prebroditelji_ke žele da dobiju pisani materijal ili da budu upućeni_e na dostupne onlajn resurse, dok drugi_e više preferiraju usmeno objašnjenje. Svest o tome koje informacije zahtevaju da budu podeljene i način na koji su deljene pomaže da se obezbedi pristup centriran na prebroditelja_ku.

Prebroditelj_i_ke zločina motivisanih homofobijom i/ili transfobijom često nisu autovani_e osobama sa kojima stanuju. Dopis iz policije koji dođe na kućnu adresu prebroditelja_ke može da izazove znatiželju i pitanja ukućana i dovede prebroditelja_ku u situaciju da se autuje protiv svoje volje. Zbog toga policijski_a službenik_ca treba da pita prebroditelja_ku na koju adresu želi da mu_joj stižu dopisi iz policije u vezi sa njegovim_njenim slučajem i da postupa u skladu sa odgovorom prebroditelja_ke. Ukoliko prebroditelj_ka nikome nije autovan_a, policijski_a službenik_ca treba da ga_je uputi na organizacije specijalizovane za podršku prebroditeljima_kama incidenata motivisanih homofobijom i transfobijom na čiju adresu dopisi iz policije u vezi sa njegovim_njenim slučajem bezbedno mogu da se pošalju.

Pravo prebroditelja_ke je da bude informisan_a i da dobije informacije na pristupačnom i razumljivom jeziku. Stoga policijski_e službenici_e treba da pruže potrebne informacije usmeno ili pismeno na jednostavan i pristupačan način. Razumevanje koraka koje krivični postupak podrazumeva doprinosi da prebroditelj_ka stekne poverenje u proces, kao i da se oseća vrednovano i zaštićeno. Pored toga, informisanjem se prebroditelj_ka uverava da se slučaj uzima ozbiljno i da se prave naponi u cilju njegovog razrešenja. Policijski_e službenici_e treba da pruže sve relevantne informacije, među kojima su informacije o pravima prebroditelja_ke, uključujući dostupne žalbene procedure.

Na sastanku članova udruženja Da se zna!, oficirke za vezu sa kvir zajednicom za Beograd i predstavnika_ca Evropske LGBT policijske asocijacije istaknut je značaj korišćenja mehanizma unutrašnje kontrole – interne žalbene procedure na rad policije.

Predstavnici_e policije su naglasili_e da od mehanizma unutrašnje kontrole nemaju korist samo prebroditelji_ke koji_e su pretrpeli_e sekundarnu viktimizaciju od strane policijskih službenika_ca, nego i sama policija kao institucija. Kroz efikasnu primenu ovog mehanizma policija se distancira od predrasuda pojedinačnih policijskih službenika_ca izbegavajući na taj način da bude viđena kao mesto institucionalne homofobije i transfobije. Međutim, da bi ovaj mehanizam mogao da ostvari svoj pun potencijal u uspostavljanju odnosa poverenja između policije i kvir zajednice, neophodno je da policija o internim žalbenim postupcima obaveštava javnost, kao i da adresira problem visokog procenta odbačenih žalbi.

Policijski_a službenik_ca treba da ohrabri prebroditelja_ku da se javi kad god se oseća nesigurno ili ima pitanja u vezi sa slučajem. Jedan_na policijski_a službenik_ca treba da bude kontakt osoba tokom čitavog (pred)istražnog postupka. Kontakt osoba treba da proaktivno i redovno informiše prebroditelja_ku o toku i detaljima slučaja.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE RADA POLICIJE

EFIKASNOST

1. Oformiti specijalne istražne jedinice za zločine iz mržnje.
2. Smanjiti vreme zadržavanja slučajeva zločina motivisanih homofobijom i/ili transfobijom u predistražnom postupku kroz prioritizaciju zločina iz mržnje u odnosu na zločine koji nisu motivisani predrasudom.
3. Uspostaviti praksu sprovođenja procene individualnih potreba prebroditelja_ki.
4. Mapirati pružaoce pravne i psihološke podrške za prebroditelje_ke zločina motivisanih homofobijom i/ili transfobijom.
5. Upućivati prebroditelje_ke zločina motivisanih homofobijom i/ili transfobijom pružaocima pravne i psihološke podrške.
6. Omogućiti prebroditeljima_kama da biraju adresu na koju će im policija slati dopise u vezi sa njihovim slučajem.
7. Ublažiti retraumatizaciju prebroditelja_ke tako što će se težiti redukciji policijskih službenika_ca koji_e vode razgovor, kao i ponavljanja razgovora o incidentu. Retraumatizacija prebroditelja_ke se može dodatno ublažiti tako što će zapisnik o zločinu, izjava o uticaju ili procena individualnih potreba koju su napravili branitelji_ke ljudskih prava biti, uz suglasnost prebroditelja_ke, podeljeni sa policijom.
8. Sistematizacijom poslova predvideti posebno radno mesto za oficire_ke za vezu sa kvir zajednicom. Ovim putem, ne samo da će se omogućiti jasan opis posla i odgovornosti za ovo radno mesto, nego će i sistem selekcije, razvoja i obuka oficira_ki biti jasno definisan.
9. Usvojiti godišnji plan obuke koji će obrađivati teme koje se specifično odnose na kvir zajednicu i zločine motivisane homofobijom i/ili transfobijom, a kako bi se umanjila sekundarna viktimizacija i policijska diskriminacija. U procesu osmišljavanja obuke potrebno je konsultovati što veći broj organizacija civilnog društva za zaštitu prava kvir osoba jer one mogu da pomognu u osmišljavanju i unapređenju kvaliteta treninga.
10. Povećati reprezentativnost policije kroz ohrabrivanje autovanja i ciljanu regrutaciju kvir policijskih službenika_ca.

TRANSPARENTNOST

1. Unaprediti sistem evidencija u MUP-u tako da postoji centralna baza u kojoj je moguće razvrstati podatke po različitim kriterijumima i nakon toga ih pratiti. Evidencija zločina

motivisanih homofobijom i/ili transofobijom treba da se beleži drugačije od evidencije druge vrste zločina.

2. Poboljšati pristup informacijama od javnog značaja i kvalitativnu saradnju sa organizacijama civilnog društva u vezi sa kvir tematikom i dešavanjima unutar MUP-a. Tačnije, potrebno je proaktivno objavljivanje dokumenata i izveštaja sa statističkim informacijama o rezultatima rada, pogotovu onih koji se odnose na kvir zajednicu. Biro za saradnju sa medijima, u saradnji sa ostalim organizacionim jedinicama, trebalo bi da poboljša komunikaciju sa građanima_kama i objavi sadržaje koji se tiču kvir tematike. Ovo se posebno odnosi na izveštavanje o prijavljenim zločinima motivisanim homofobijom i/ili transofobijom i izveštavanje o postupanju unutrašnje kontrole policije u vezi sa slučajevima sekundarne viktimizacije.
3. Omogućiti da prijavi incidenta u policijskoj stanici prisustvuje osoba u koju prebroditelj_ka ima poverenje.
4. Unaprediti interni sistem žalbi na rad policije tako što će se definisati jasna procedura žalbenog postupka koja će biti vidljiva na sajtu MUP-a. Takođe je potrebno razvrstati pritužbe koje se odnose na diskriminatorno i neprofesionalno postupanje policijskih službenika_ca prema kvir osobama i u takvim slučajevima uključiti organizacije civilnog društva za zaštitu prava kvir osoba u rad unutrašnje kontrole policije.
5. Izdavati prebroditeljima_kama kopiju službene beleške o prijavljenom incidentu sa zavodnim brojem.
6. Informisati prebroditelje_ke o tome koji_a policijski_a službenik_ca će biti nadležna_an za komunikaciju o njihovom slučaju, vreme kada je dostupan_na i na koji način mogu stupiti u kontakt sa njim_njom.
7. Proaktivno i blagovremeno informisati prebroditelja_ku o novostima u vezi sa njegovim_njenim slučajem.
8. Oficiri_ke za vezu sa kvir zajednicom treba da budu u stalnom kontaktu sa organizacijama civilnog društva za zaštitu prava kvir osoba kako bi se učvrstila njihova međusobna saradnja. Posebno je potrebno da kontakti svih oficira_ki budu javno dostupni na sajtu MUP-a jer bi na taj način prebroditelji_ke zločina motivisanih homofobijom i/ili transofobijom znali_e za postojanje ove institucije, pa bi im se samim tim češće i obraćali_e. Informacije o oficirima_kama za vezu sa kvir zajednicom koji treba da budu objavljeni uključuju barem njihova imena i prezimena, policijsku upravu u kojoj rade, njihove zadatke i ovlašćenja, vreme kada su dostupni_e i na koji način se može stupiti u kontakt sa njima.

9. Potrebno je da MUP u okviru istraživanja javnog mnjenja, odnosno stavova građana_ki o radu policije, posebnu pažnju posveti stepenu poverenja kvir osoba u policiju. Jedino je tako moguće steći širi uvid u stavove kvir osoba o policiji, o tome da li su zadovoljne radom policije, predlozima za poboljšanje postupanja, o nedostacima i aspektima za unapređenje.

CIP

ISBN

9 788680 95082